

FLAUTISTE DITA KRENBERGA

Flautas brīnumu meistare

Anete Ašmane

Dita Krenberga neapšaubāmi ir zināmākā flautiste Latvijā, kā arī pieprasītākā un atpazīstamākā mūsu valsts flautiste ārvalstīs. Apguvusi spēles prasmes pie profesora Imanta Sneibja, viņa papildinājusi zināšanas arī pie tādiem leģendāriem flautas pedagogiem kā Džeimss Golvejs, Orels Nikolē, Viljams Benets un Alēns Marions. Viņas spēja pilnībā pārvaldīt instrumentu apbūrusi daudzu jo daudzu konkursu žūrijas, kā arī klausītājus Eiropā, ASV, Kanādā, Japānā un Austrālijā. Solo, kameramūzikas un orķestra ieskaņojumi, dalība koncertos un festivālos vēl joprojām ir Ditas Krenberga ikdiena, kas nav iedomājama bez mirdzošās, vienmēr blakus esošās flautas, no kuras Dita spēj izvilināt visu, ko vien komponisti iecerējuši.

Anete Ašmane: Jūs esat mācījusies pie vairākiem starptautiski atzītiem flautas spēles pedagogiem. Kādas ir atšķirības flautas spēles tradīcijās un metodikā, ja salīdzinām Latviju ar ārvalstīm?

Dita Krenberga: Kad sāku mācīties flautas spēli, bija padomju laiks. Mums Latvijā nebija informācijas par to, kas notiek citur pasaulē. Mūzikas ieraksti, ko ieguvām dažādos ceļos, palīdzēja rast priekšstatu par to, kā spēlēt ārzemēs.

Mani panākumi starptautiskos konkursos bija apliecinājums tam, ka spēles skola Latvijā, neskatoties uz ierobežoto informāciju, neatšķiras no pārējās pasaules limeņa. Par to esmu bezgala pateicīga savam pedagogam Imantam Sneibim. Ir būtiski, kādi spēles pamati tiek ielikti, sākot mācīties instrumenta spēli. Tas ir atkarīgs no katra konkrētā pedagoga.

AA: Kad un kā kļuvāt par Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra flautu grupas koncertmeistari?

DK: Par LNSO flautu grupas koncertmeistari kļuvi 2006. gadā, izturot konkursu, kas pirmoreiz Latvijā bija starptautisks. Pirms tam divus gadus biju strādājusi Liepājas Simfoniskajā orķestrī. Apzinājos, ka uzvara konkursā ir īpaša ne tikai man, bet notikums arī orķestrim, jo iepriekšējā flautu grupas koncertmeistare Agnese Ārgale šajā amatā bija ilgušus gadus.

AA: Vai toreiz jums bija skaidrs, ko tas īsti nozīmē un kas jādara? Varbūt saņēmt padomus no iepriekšējās koncertmeistares vai kolēģiem?

DK: Ienākot orķestrī, koncertmeistara pienākumi mani nedaudz biedēja, jo nekad agrāk ar tiem nebiju saskārusies. Tomēr salīdzinoši ātri apguvu vajadzīgās organizatoriskās iemaņas, un man prieks, ka mūsu flautu grupā valda draudzīga, saprotoša un koleģiālas attiecības. Mēs veiksmīgi sadarbojamies, lai sasniegtu iespējami augstāku atskaņojuma kvalitāti.

AA: Kādi ir grupas koncertmeistara uzdevumi, pienākumi?

DK: Grupas koncertmeistara uzdevums ir izveidot flautistu sastāvu katrai konkrētai koncertprogrammai, atbildēt par flautu grupas

skanējuma profesionālo un māksliniecisko kvalitāti. Izmantojot punktu sistēmu, sekot, lai nodarbinātība grupā būtu vienmērīgi sadalīta. Svarīgi arī, lai sadarbība ar pārējiem koka pūšaminstrumentu un citu grupu mūziķiem veidotos harmoniska. Koncertmeistari ir orķestra kodols, kas atbild par orķestra profesionālo kvalitāti un psiholoģisko gaisotni orķestrī, viņi faktiski veido to visu.

AA: Kāda, jūsuprāt, simfoniskajā orķestrī ir flautu grupas loma?

DK: Orķestrī flautām gandrīz vienmēr atvēlēta svarīga loma gan kopējā skaņdarba krāsu paletē, gan atsevišķās solofrāzēs un ansambļa saspēlēs. Flautām tradicionāli gan baroka, gan klasicisma, gan romantisma un impresionisma perioda mūzikā tiek uzticēta gaišā spēka – prieka, gaismas, milestības, arī melnholisku skumju paudēju loma.

Atšķirības ienāk mūsdienu komponistu skaņdarbos, kur jāapgūst dažādi netradicionāli spēles paņēmieni, kas ļauj no mūsu instrumenta izvilināt visdažādākos brīnumus, kuriem bieži vien ir attāls sakars ar tradicionāli skaisto, maigo, lirisko skanējumu. Mūsdienu mūzikā radušies un turpina attīstīties daudzi interesanti spēles tehnikas paņēmieni. Varu minēt dažus no tiem: *aeolian sound*, *glissando*, *bisbigliando*, *tongue ram*, akordu veidošana līdz pat trim skaņām, izmantojot speciālus pirkstu ķērienus, svilpošana instrumentā, vienlaikus dziedāšana un svilpošana, un daudzi citi.

Orķestra partitūrās flautām ir saspēles praktiski ar visiem instrumentiem, tomēr atsevišķās solofrāzēs vai posmi biežāk ir ar citiem koka pūšaminstrumentiem – oboju, klarneti, fagotu. Arī ar mežragu, arfu, vijolēm un čelliem. Tomēr tā īpaši nodalīt nevar, jo katram komponistam ir savas iemīļotās instrumentācijas. Manā praksē bijušas ansambļa un solo saspēles gandrīz ar visiem instrumentiem. Mēs visi esam kopējā skaņu rakstā un katram instrumentam un instrumentu grupai ir sava īpaša, svarīga un neatkārtojama loma atskaņojumā.

AA: Kurus flautas soloposmus simfoniskajā mūzikā jūs izceltu kā īpaši skaistus vai varbūt īpaši grūtus?

DK: Flautu solo simfoniskās mūzikas zelta fondā ir bezgala daudz un ir grūti izcelt tikai dažus. Saraksts iznāktu visai garš.

No man tuvākajiem solo nosaukšu Johanna Brāmsa Ceturtās simfonijas ceturtās daļas solo, Kloda Debisī "Prelūdiju fauna diendusai", Dmitrija Šostakoviča Piektā simfonija, Sergeja Rahmanīnova "Simfoniskās dejas" un Otro klavierkoncertu, Riharda Štrausa poēmas "Dons Žuans", "Tila Pūcesspiegēļa draiskie nedarbi" un "Salomes deju", Bēlas Bartoka "Koncertu orķestrim", Nikolaja Rimskā-Korsakova "Šeherezādi", Igora Stravinska "Ugunsputnu" un Paula Hindemita "Simfoniskās metamorfozes par Kārļa Marijas fon Vēbera tēmām".

AA: Grupas koncertmeistaram, kurš orķestrī atskaņo paredzētos soloposmus, šķiet, ir īpaši svarīgs diriģents un sadarbība ar viņu. Kāda bijusi jūsu pieredze?

DK: Man bijusi sadarbība ar ļoti dažādiem diriģentiem. Ir diriģenti, kas labprāt ļauj orķestra solistam spēlēt tā, kā mūziķis to iecerējis. Ir tādi, kas ļoti strikti vēlas dzirdēt tikai savu vīziju, un ir arī demokrāti, ar kuriem ir patīkami sadarboties, jo viņi neizvairās no dialoga mūzikā.

AA: Latviešu komponisti, šķiet, flautai kā soloinstrumentam nav rakstījuši daudz koncertžanra darbu. Kas tam varētu būt par iemeslu? Un – vai latviešu mūzikā mēs varētu vēlēties vairāk koncertu flautai un orķestrim?

DK: Domāju, tas nav neparasti, ka flauta salīdzinoši nav tik bieži izvēlēts instruments, kam komponisti raksta solo ar orķestri. Tradicionāli klavieres, vijole, čells ir vispieprasītākie soloinstrumenti. Flautas skanējums salīdzinoši ir maigāks, skaņa zemajā un vidus reģistrā nav tik nesoša, un, iespējams, no komponistiem tas prasa lielu instrumentēšanas meistarību, lai sabalansētu solista un orķestra skanējumu un tajā pašā laikā neciestu komponista iecerētā skaņdarba koncepcija.

Tomēr pateicos tiem brīnišķīgajiem, drosmīgajiem profesionāļiem, kas radījuši, rada un radīs skaņdarbus flautai solo ar orķestri!

Lepojos, ka tikko Liepājas "Lielajā dzintarā" ieskaņojām Pētera Vaska Flautas koncertu ar Liepājas Simfonisko orķestri un diriģentu Atvaru Lakstīgalu. To jau šoruden izdos vācu ierakstu nams *Wergo*. Patlaban top Ērika Ešenvalda Flautas koncerts, ko kopā ar LNSO atskaņosim 2018. gada rudenī. Interesi radīt koncertu flautai un orķestrim paudis komponists Kristaps Pētersons. Latviešu komponisti flautu kā soloinstrumentu novērtē arvien biežāk. Par to paldies Latvijas flautistu un viņu pedagogu augstajai profesionālajai meistarībai.

AA: Aktīvi muzicējat dažādos sastāvos – kā soliste, kameramūzikē un orķestra sastāvā.

DK: Spēlējot solo, izpildītājam ir liela interpretācijas brīvība. Orķestris no mūziķa prasa daudzveidību – spēju muzicēt gan kā *tutti* mūzikim, gan kameramūzikim, gan solistam. Kameramūzika savukārt pieder pie elitārajiem mūzikas žanriem. Tā diez vai var pelnīt kā operamūzika, balets, nemaz nerunājot par salīdzinājumu ar tā saukto vieglo mūziku. Kāda sabiedrība, tāds pieprasījums.

Pēdējā laikā vērojama liela vēlme kameramūzikas žanru vienkāršot, tuvināt plašam klausītāju lokam, izmantojot dažādus skatuves un izpildījuma palīg līdzekļus – foto, video, vārds, kustība. Tas ir skaisti un atraktīvi. Taču ir sajūta, ka tas pieradina klausītāju nevis klausīties mūziku, bet gaidīt no kameramūzikas koncertiem hepeningu. Lai gan daudziem izpildītājiem tas arī šķiet interesanti, tomēr šī žanra paplašināšana ar šova elementiem, manuprāt, nedrīkstētu kļūt par pašmērķi.

AA: Kāds ir jūsu viedoklis par Latvijas orķestru līmeni?

DK: Latvijas orķestru līmenis ir labs. Pēdējos gados pieredzējušajiem mūziķiem pievienojušies daudzi jauni, talantīgi un profesionāli kolēģi, kuri muzicē ar lielu izpratni un entuziasmu. Nav šaubu,

Ar Imantu Sneibi, Ingu Pētersonu un Venti Zilbertu

ka Latvijas orķestros lielā problēma ir algu jautājums. Mūziķi ir pārstrādājušies, skrienot no vienas darbavietas uz otru, lai spētu pabarot savas ģimenes. Mani pārsteidz, ka joprojām nesaņemam pirmskrīzes algas. Mūziķiem krīze Latvijā nav beigusies! Tādēļ īpaši atzīstams ir daudzu viesdiriģentu sacītais, ka tādu atdevi, ar kādu spēlējam mēs, viņi nekur citur nesastop. Beidzot atkal aktualizēts jautājums par akustiskās koncertzāles celtniecību Rīgā. Ja visi procesi ritēs kā iecerēts, pēc pieciem gadiem arī galvaspilsētā būs jauna koncertzāle.

AA: Flautistu savstarpējās attiecības Latvijā ir labas vai jūtama konkurence un spriedze?

DK: Konkurence pastāv vienmēr. Tas, ka ir veselīga konkurence flautistu vidū, ir labi. Nekad neesmu juties atklāti apskausta. Domāju, ka kolēģa veiksmes un panākumi liek katram pašam nevis nolist kaktiņā un raudāt vai apskaust otru, bet saņemties un vingrināties, lai sasniegtu savu nosprausto mērķi mūzikā. Ir svarīgi apzināties, ka katra mūziķa ceļš ir vienreizējs un neatkārtojams. Mums katram ir savs uzdevums, un neviens cits nevar ieņemt mūsu vietu. 🌟